

T 157071

การศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมวัดพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการศึกษาพัฒนาการของการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมภายในวัด ที่แสดงออกมาในรูปแบบงานสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม อันมีแนวความคิดในการสร้างสรรค์งานเหล่านี้อยู่เบื้องหลัง ตามเหตุและปัจจัย ในเงื่อนไขของเวลา(time) และสถานที่(space) รวมทั้งการศึกษาความสัมพันธ์ของงานสถาปัตยกรรมภายในวัดต่องานสถาปัตยกรรมในพื้นที่ต่างๆของลำปาง การศึกษานี้ สามารถสรุปการพัฒนาการรูปแบบสถาปัตยกรรมวัดพระธาตุลำปางหลวง ครอบคลุม 4 ช่วงสมัย

1. สมัยอาณาจักรล้านนาราชวงศ์มังราย (พ.ศ.1839-2100) แนวความคิดในการสร้างงานสถาปัตยกรรมวัดพระธาตุลำปางหลวง มีความสำคัญอยู่ที่การสถาปนาวัดในสมัยพระเจ้าติโลกราช ให้เป็นศูนย์กลางทางศาสนาของเมืองลำปาง เสมือนการสถาปนาสัญลักษณ์แห่งพระราชอำนาจเหนือดินแดนลำปาง เป็นการใช้นวัตกรรมจักรวาลคติทางพุทธศาสนา และระบบจักรวาลมณฑลในการเมืองการปกครอง โดยผสมผสานเข้ากับการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดั้งเดิมของท้องถิ่น อันปรากฏมาในการวางแผนผังวัดในช่วงแรก

2. สมัยอาณาจักรล้านนาอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า (พ.ศ.2101-2316) การสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมในช่วงนี้ยังคงยึดแนวคิดด้านจักรวาลคติเป็นหลัก โดยเฉพาะการเน้นการเข้าสู่พุทธภาวะของพระพุทธเจ้าอันเป็นภาวะที่พระองค์ทรงเข้าสู่ความเป็นศูนย์กลางจักรวาลอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับการมุ่งพุทธภูมิและบรรณนิพพานของผู้สร้าง รูปแบบสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมในช่วงนี้แสดงให้เห็นแนวความคิดนี้อย่างชัดเจน ทั้งการวางแผนผังวัด ที่มีแนวแกนประธานตะวันออก-ตะวันตก ตัดแนวแกนรองเหนือ-ใต้ มีจุดศูนย์กลางที่พระธาตุเจดีย์ และการเน้นความหมายตามแนวแกนตะวันออก-ตะวันตก โดยให้ความสำคัญกับทางขึ้นที่ทิศตะวันออกจากชุมประตูโขง-มณฑปพระเจ้าล้านทอง-พระธาตุเจดีย์

3. สมัยอาณาจักรล้านนาเป็นประเทศราชของสยาม (พ.ศ.2317-2441) ราชวงศ์เจ้าเจ็ดตนที่เข้ามามีอำนาจแทนราชวงศ์มังราย พยายามที่จะฟื้นฟูคตินี้ดั้งเดิมที่มีมาแต่ราชวงศ์มังราย ทำให้การสร้างงานสถาปัตยกรรมในวัดพระธาตุลำปางหลวงยังคงสืบต่อเนื่องมาจากสมัยราชวงศ์มังราย โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงด้านการวางแผนผังมีเพียงการต่อเติมด้านศิลปกรรมเท่านั้น

4. สมัยการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลถึงปัจจุบัน(พ.ศ.2442-ปัจจุบัน) การเปลี่ยนแปลงด้านประวัติศาสตร์การเมืองและเศรษฐกิจจะก้าวสู่ระบบทุนนิยม มีผลในการสร้างงานสถาปัตยกรรมในวัด โดยการสร้างงานสถาปัตยกรรมในวัดจะไม่จำกัดอยู่ในสถาบันการปกครองอีกต่อไป งานสถาปัตยกรรมในวัดในยุคนี้จะไม่มีการพัฒนาการในแนวความคิดการออกแบบส่วนมากเป็นการทำเลียนแบบตามอย่างสถาปัตยกรรมในวัดที่มีอยู่เดิม เพื่อตอบสนองความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอยพื้นฐานและรสนิยมของผู้สร้าง โดยมีอิทธิพลของงานสถาปัตยกรรมภาคกลางโดยเฉพาะแบบรัตนโกสินทร์มากขึ้น

TE157071

The studies of architecture of Wat Phrathad Lampangluang in the province of Lampang focus on studying the development of the creation of architectural works in the temple. The creation which, expresses in term of architectural works and arts that contains the ideas through out the time and space. It also includes the relationship between the architecture in the temple and other Lanna's architectural works in the various areas of Lanna Empire. This study concludes the development of architecture in Wat Phrathad Lampangluang, for four periods.

1. Mung Rai Dynasty (B.E. 1839 – 2100) The concept of the architectural creation of Wat Phrathad Lampangluang in this period emphasis on the establishment of the temple in the reign of King Ti Lokaraja. It was aimed to be the religious center of Lampang. On another hand it expresses the symbolical sign of establishment of the king power on the land of Lampang. It was utilizing the Buddhist cosmology concept and the political theory of cosmic precincts. As well as including the spiritual believes of the local, which can be found in the lay-out of the temple.

2. Lanna Empire under the Burmese possession (B.E. 2101 – 2316) The architectural creation during this period of time still adhere on the Buddhist cosmology concept. Especially, the emphasis of the entering the Lord Buddha enlightenment which means the that the Lord Buddha had entered the center of the universe. It is in the relation of the intention to reach Buddhist-ground, and nirvana. These concepts could be clearly found in the lay-out of the temple that base on the main East-West-Axles crossing the minor North-South-Axles, and the pagoda is the center of the temple. In the main East-West-Axles, especially in the east area, composed of gateway(Sumkong)- Mondapa Prajaolantong -pagoda(chedi) are also represented these concepts.

3. Lanna Empire under the Siamese possession (B.E. 2317 – 2441) During the reigns of Jao Jet Ton Dynasty, which replaced the domination of Mung Rai dynasty, intended to restore the original concept of Mung Rai Dynasty. That makes the continuity of the architecture in the temple without changing the lay-out. There were additional artistic decorations only.

4. Mandol Tesapiban (the regime changing to be the provincial governor nominated by the king Rama V), up to present period (B.E. 2442 – present) The revolution in the history of political and economic consumed by capitalism affected the concept of architecture in the temple. The design is no longer limited by the demand of the rulers any more. The architecture in this period of time mostly not much conceptually recreated. Most of them have copied the existing works with the more influence of the architectural design of the middle region, especially in Rattanakosin style, depend on the demand of basic usage and contributors' preference.